T3_L4_A13

उत्पन्नाचे मार्ग

शेतीपूरक उद्योग

- उदा.फळापासून रस काढणे,गोळ्या,वड्या, मुरंबा बनविणे
- दुग्धव्यवसाय, कुक्कुटपालन,मस्त्यशेती, पशुपालन ,गांढूळ खत

व्यापार

- देशांतर्गत
- आंतरराष्ट्रीय

उत्पन्नाचे आधुनिक मार्ग

- सेवा व्यवसायांचा समावेश
- उदा.वाहतूक,दळणवळण, बँकिंग सेवा,विमा कंपन्या,संगणक सेवा इत्यादी.

शेती पूरक व्यवसाय आणि वैशिष्ट्ये

T3_L4_A13

- शेती पूरक व्यवसाय म्हणजे काय?
- शेती पूरक व्यवसाय म्हणजे शेती मालावर आधारित व्यवसाय.
- शेती पूरक उद्योगांचा विकास हा स्थानिक कौशल्ये व साधनसंपत्तीचा वापर होण्यासाठी उपयुक्त ठरतो.
- ग्रामीण भागातील लोकांना हा उत्पनानाचा महत्वाचा मार्ग आहे.
- शेतीवर आधारित अनेक उद्योग आहेत.उदा.आंबा,लिंबू,संत्रे,पेरू सफरचंद,अननस यासारख्या फळांपासून रस काढणे,गोळया बनविणे,वड्या,मुरंबे बनविणे इत्यादी.

कुटिरोद्योग

T3_L4_A14

- “विक्रीसाठी वस्तूचे उत्पादन घरगुती स्वरुपात करण्याच्या पद्धतीला कुटीर उद्योग असे म्हणतात.”
- वेफर्स,पापड,तेल,मसाले,लोणची तयार करणे,मांस प्रक्रिया करणे,मासे गोठवणे व डबाबंद करणे

कुटिरोद्योग

शेती पूरक कुटिरोद्योग

इतर कुटिरोद्योग

शेती पूरक कुटीर उद्योग

T3_L4_A14_F1

- दुग्धव्यवसाय
- कुक्कुटपालन
- मत्स्यशेती
- गांढूळ खत प्रकल्प
- पशुपालन
- रोपवाटिका

T3_L4_A15

इतर कुटीर उद्योग

- चामड्याच्या वस्तू,पट्टे,पिशव्या बनविणे
- पादत्राणे बनविणे
- मांस प्रक्रिया करणे
- मासे गोठविणे
- मासे डबाबंद करणे

हस्तकौशल्यावर आधारित कुटीर उद्योग

T3_L4_A16

- बांबूच्या खुर्च्या,टोपल्या बनविणे
- मातीची खेळणी,भांडी विटा बनविणे
- हस्तकौशल्याच्या वस्तू बनविणे
- रेशीम,खाडी व हातमागाचे कपडे विणणे
- गालिचे विणणे
- झाडू बनविणे

कुटीरोद्योगासंबंधी विशेष

T3_L4_A16_F1

- कुटीर उद्योग हे स्थानिक उद्योग असूनही मोठी आर्थिक उलाढाल होते.
- या व्यवसायांनी स्थानिक बाजारपेठेबरोबरच विदेशातही आपले स्थान निर्माण केले आहे.
- ग्रामीण आणि शहरी भागातील लोकांना उत्पन्नाचे साधन म्हणून हे व्यवसाय अतिशय महत्वपूर्ण आहेत.
- असे असले तरी या व्यावसायिकांना अनेक समस्यांना तोंड द्यावे लागते.उदा.कच्च्या मालाची कमतरता,योग्य विपणन व्यवस्थेचा अभाव,मोठ्या व्यावसायिकांबरोबर स्पर्धा इत्यादी.

कुटीर उद्योगांसाठी शासनाच्या योजना

T3_L4_A16_F2

- कुटीर उद्योजकांना ज्या समस्यांना तोंड द्यावे लागते. त्या समस्या सोडविण्याच्या त्यांच्या क्षमतेवरच त्यांचे यश अवलंबून असल्याने शासनाने त्यांच्यासाठी योजना राबविल्या आहेत.
- सहकारी बाजारपेठ
- कर्जाची सुविधा
- व्यावसायिक प्रशिक्षण केंद्रे

उत्पनाचे एक महत्वाचे साधन व्यापार

T3_L4_A17

- वस्तूंची खरेदी विक्री करणे म्हणजे व्यापार.
- व्यापाराच्या विकासामुळे अनेक व्यक्तींना काम मिळते.
- देशात आणि विदेशातील व्यापार असे वर्गीकरण केले जाते.
- कारखान्यातील वस्तू बाजारात पोहोचविणे आणि दुकानातूनग्राहकांच्या हातात सोपविण्यासाठी व्यापार उपयुक्त असतो.

उत्पनांचे आधुनिक मार्ग

T3_L4_A18

- मुलांनो,आता आपण उत्पन्नाचे जे मार्ग पाहणार आहोत ते आधुनिक मार्ग शहरी भागात मोठ्या संख्येने आढळतात.
- हे उत्पन्नाचे मार्ग सेवा व्यवसायांमधून अधिक आढळतात.
- मग हे सेवा व्यवसाय कोणते ते तुम्ही आपल्या भूगोलाच्या तिसऱ्या पाठात अभ्यासले आहेतच.तरीही ह्या सेवा व्यवसायांचे महत्त्व आपण अर्थशास्त्राच्या दृष्टीने पाहूया.
- वाहतूक,दळणवळण,बँकिंग सेवा विमा कंपन्या संगणक सेवा इत्यादी सेवा व्यवसायांविषयी आपण पाहणार आहोत.

वाहतूक आणि दळणवळण

T3_L4_A18_F1

https://www.google.co.in/search?q=transport+%26+communication&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ei=PJcyU7jXDoGPrQexrIGgAg&ved=0CAYQ_AUoAQ&biw=1024&bih=667#facrc=_&imgdii=_&imgrc=GvV7lyVGmRTcMM%253A%3B68EKctsJRsF9eM%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.iamgwenlee.com%252Ffiles%252Fgimgs%252F79_02.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.iamgwenlee.com%252Ftransport-and-communication%252F%3B800%3B600https://www.google.co.in/search?q=transport+%26+communication&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ei=PJcyU7jXDoGPrQexrIGgAg&ved=0CAYQ_AUoAQ&biw=1024&bih

दळणवळण

T3_L4_A18_F1

http://www.otelafrica.com/wp-content/uploads/2011/01/uc.pnghttp://www.otelafrica.com/wp-content/uploads/2011/01/uc.pnghttp://www.otelafrica.com/wp-content/uploads/2011/01/uc.png

पोस्टमन,पत्र आणि पत्रपेटी

T3_L4_A18_F1

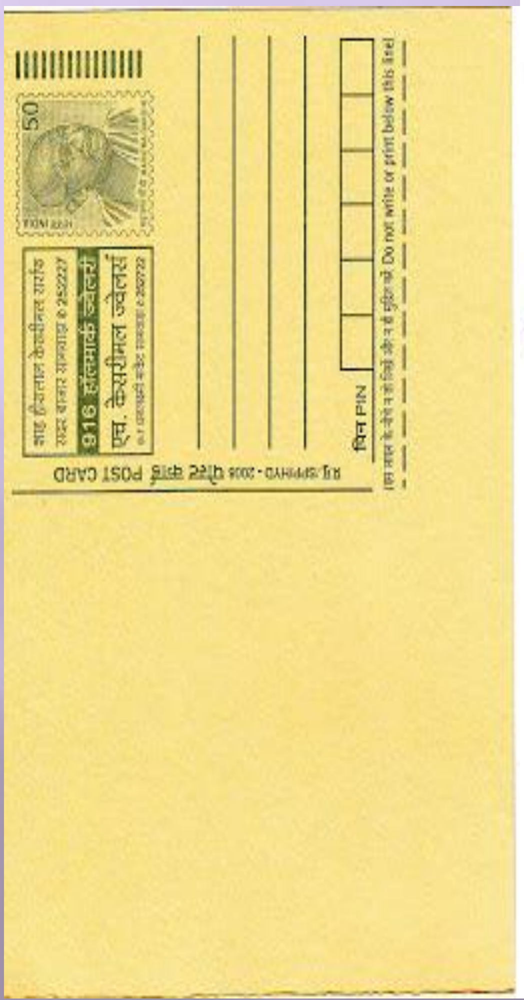

https://www.google.co.in/search?q=transport+%26+communication&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ei=PJcyU7jXDoGPrQexrIGgAg&ved=0CAYQ_AUoAQ&biw=1024&bih=667#q=%E0%A4%AA%E0%A4%A4%E0%A5%8D%E0%A4%B0+%E0%A4%86%E0%A4%A3%E0%A4%BF+%E0%A4%AA%E0%A5%8B%E0%A4%B8%E0%A5%8D%E0%A4%9F%E0%A4%AE%E0%A4

व्यावसायिकांचे उत्पन्न

T3_L4_A19

उत्पन्न

- "कोणताही व्यावसायिकाने आपले बौद्धिक वापरून मिळविलेले उत्पन्न म्हणजे व्यावसायिकांचे उत्पन्न होय."

डॉक्टर

- डॉक्टरांचे उत्पन्न त्यांचे ज्ञान,दवाखान्याची जागा,सराव,विशेषकौशल्य,अनुभवावर अवलंबून.
- एक प्रतिष्ठित व्यवसाय असून यात रुग्णांना वैद्यकीय सेवा पुरवून उत्पन्न मिळविले जाते.

वकील

- कायद्याचा पदवीधर वकील होऊ शकतो. यांना खूप मागणी आहे.
- व्यावसायिक पदवीसह उच्च शैक्षणिक पात्रता असलेल्या वकिलांना कंपनीमध्ये कायदेशीर सल्लागारम्हणून नियुक्ती केली जाते त्यामुळे उच्च उत्पन्न प्राप्त होते.

हिशेब तपासनीस

- हिशेब तपासनिसाचा व्यवसाय हा प्रतिष्ठेचा व्यवसाय आहे.वाणिज्य शाखेच्या विद्यार्थ्यांची या व्यवसायाला अधिक पसंती.चांगली अर्थप्राप्ती होते.

सायबर कॅफे

- आधुनिक काळात मोठी मागणी,माहिती तंत्रज्ञानात क्रांतीमुळे विविध सेवांची पुरती करून सायबर कॅफेचे मालक उत्पन्न मिळवतात.

डॉक्टर वकील

T3_L4_A19_F1

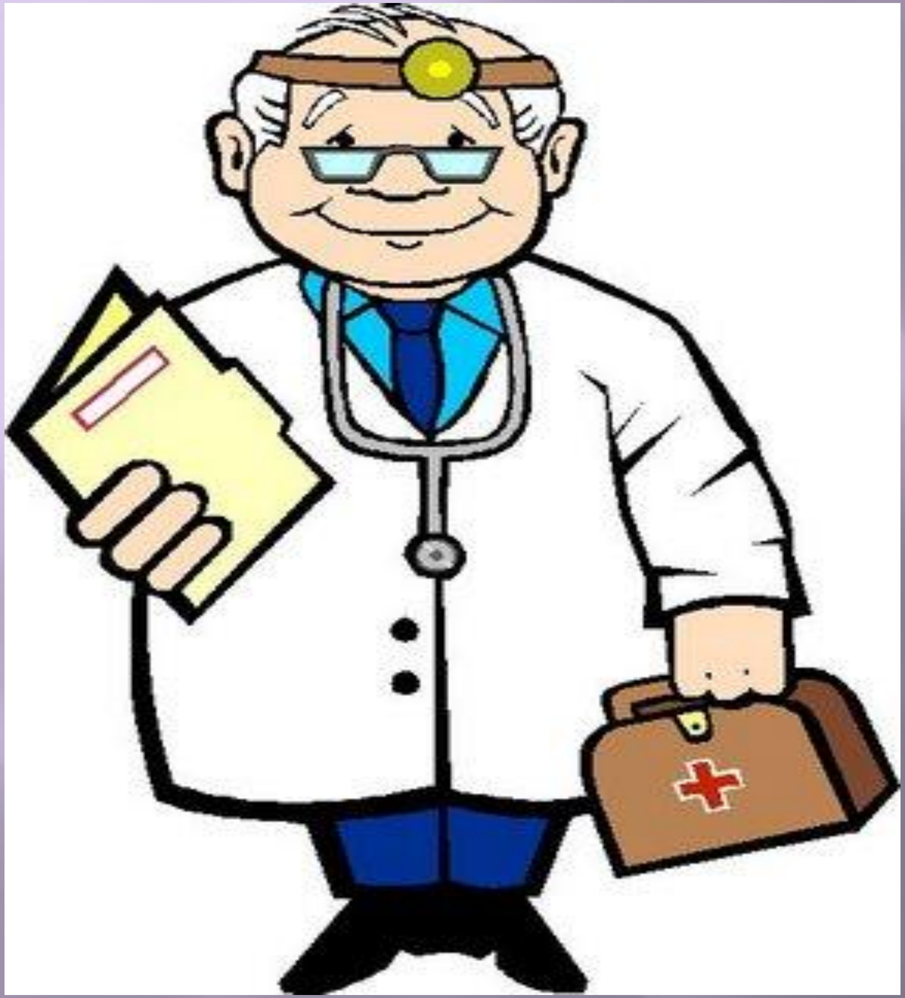

https://www.google.co.in/search?q=transport+%26+communication&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ei=PJcyU7jXDoGPrQexrIGgAg&ved=0CAYQ_AUoAQ&biw=1024&bih=667#q=%E0%A4%A1%E0%A5%89%E0%A4%95%E0%A5%8D%E0%A4%9F%E0%A4%B0&tbm=isch&facrc=_&imgdii=_&imgrc=_T411CVN1fw5WM%253A%3BZleghqr8SnYnWM%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.shrinews.com%252Fuploads%252Fdoctor.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.shrinews.com%252FDetailNews.aspx%253Fnid%253D23267%3B289%3B400

वाहतूक दळणवळण आणि उत्पन्नाचा मार्ग

T3_L4_A20

हिशेब तपासनीस   सायबर कॅफे

T3_L4_A20_F1

http://www.google.co.in/imgres?imgurl=http%3A%2F%2Fwww.loksatta.com%2Fdaily%2F20090225%2Fcr05.jpg&imgrefurl=http%3A%2F%2Fwww.loksatta.com%2Fdaily%2F20090225%2Fcb01.htm&h=134&w=175&tbnid=cKmTN

आपल्या देशासाठी यांचे योगदान

T3_L4_A20_F2

- आपल्या देशाची अर्थव्यवस्था ही बलुतेदारी पद्धतीपासून आधुनिक व्यवसायांपर्यंत बदलत गेली असली तरी या प्रत्यकाने देशाच्या प्रगतीमध्ये आपला आलेख उंचावत ठेवलेला दिसतो.
- म्हणूनच आधुनिक काळातील सामाजिक-आर्थिक स्थित्यंतरे ही आपल्या देशाच्या प्रगतीचे एक पुढचे पाऊल आहे असे म्हणण्यास हरकत नाही.

उपक्रम

T3_L5

- तुमच्या जवळच चालविल्या जात असलेल्या सायबर कॅफेच्या कार्याची माहिती खालील मुद्द्यांच्या आधारे जमा करा.

१)सायबर कॅफेचा परिसर,त्यांच्याकडे येणारा ग्राहक वर्ग(लहान मुले,स्त्रिया,कॉलेज विद्यार्थी,इतर),कोणकोणत्या सुविधा उपलब्ध आहेत,स्पर्धा उपलब्ध आहे का?

- ‘वाहतूक आणि दळणवळण या अर्थव्यवस्थेच्या रक्तवाहिन्या आहेत.’याविषयी तुमचे विचार स्पष्ट करा.

मूल्यमापन

T3_L6

- जोड्या लावा.

व्यवसाय	कार्य
१) वकिली	अ) रुग्णांना वैद्यकीय सुविधा पुरविणे
२) हिशेब तपासनीस	ब) कायदेशीर सल्ला देणे
३) पोस्टमन	क) व्यावसायिकांचे हिशेब तपासणे
४) सायबर कॅफे चालक	ड) पत्रे वाटणे
५) डॉक्टर	ई) ज्ञानयुक्त माहिती,गाणी संगणकाद्वारे पुरवणे

उत्तरे **(१-ब,२-क,३-ड,४-ई,५-अ)**